

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ОСИННИ
ВОРОТ

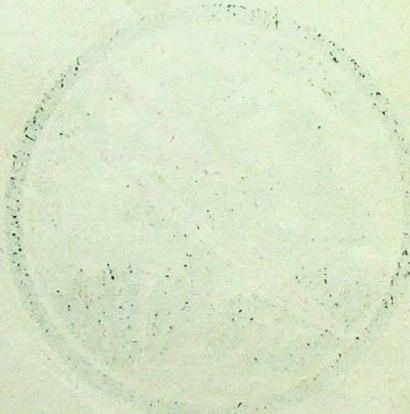

1924

СРОКЪ ПЛАТЕНИЯ

ВЪЗНАШЕНІЕ

ИЗЪЯТИЕ

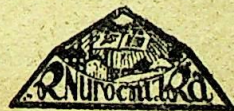

Ивановъ
Савинъ 1 - 3
Савинъ 2
11-24.

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ОСІННІ ЗОРІ

ЗБІРКА ПОЕЗІЙ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЧЕ Т-ВО

„КНИГОСПІЛКА“

ХАРКІВ—1924—КИЇВ

Д.У.Д.
Харків, № 3862.
Друкарня-Літографія
«КНИГОСПІЛКИ»
Харків, Нетеченська наб., 14.
Зам. № 2603. ————— Т. 3000.

Хто розуміє цей жах, коли душа така самотня...
Коли хочеться кривавими пальцями
схопити за горлянку неба
і видерти йому останнє око—
Сонце..

Хто розуміє цей жах, коли душа така самотня..

Моє серце—благбаз¹⁾ в часи військового
комунізму,
коли далі були такі пахучі, такі червоні...
А тепер всі в крові і душі і долоні,—
і пропадають мої вогні за мурами...

О, моя далека Революціє!

Одгукнись на мої крики лунко!

Швидко буде вечір

І в тихій кімнаті зазгучать, заридать
солов'ї поцілунків.

Швидко

буде

вечір.

Коли буде знати про Перекоп кожна дитина,
і зацвітуть електричними зорями і земля
і небо,

¹⁾ Благовіщенський базар (Харків).

коли темп життя так зміниться,
що будуть віки за одну хвилину,
тоді прийде кінець НЕП'у...
О, моя червінькова Україно!..

Коли кожному дурневі стане ясно,
що таке пролетарська культура,
і будуть легендами і сучасні події і сучасна
людина,
тоді згадають і про Володимира Сосюру,
о, моя червінькова Україно!..

А зараз:
моє серце—благбаз в часи військо-
вого комунізму,
коли далі були такі пахучі, такі
червоні...
Простягаю в простори криваві долоні,
де пропадають мої огні за муром...

Листопад р. 1922.

НА СНІГУ

I.

Де сірени і вітер, де тонко залізо скиглить
і кигоче,
там, де сполохи сині,
мов вечірні коханої тихої очі,
на землі расплелись і розбіглись блискучії
довгіі смуги...
Чи побачу тебе я удруге?..

Обернулась зорею тополя
і хитається п'яно і струнко.
Твої ноги гарячі і голі
іще чують вуста... На обличчі осінні
цілунки...

Ой, біжіть од землі у простори, тікайте
далеко, далеко панелі,
поміж зорь простягайтеся лунко!..
Чи й на Марсі такі ж менестрелі?..
Чи й на Марсі такі ж поцілунки?..

Де сірени і вітер, де тонко залізо скиглить
і кигоче,
там, де сполохи сині,
мов вечірні коханої тихої очі,
на землі расплелись і розбіглись блискучії
довгіі смуги...
Чи побачу тебе я удруге?..

II.

І хожу я стрункий і трівожний,
все шукаю її в тумані,
що з дитинства шахтёрською рожу
приколола до серця мені.

Де шумлять од землі метеори,
її тільки вітер за ними жене,
в неосяжні безумні простори
хай земля і мене зашпурне.

Її полечу я стрункий і трівожний,
може там відшукаю її,
що з дитинства шахтёрською рожу
приколола до серця мені...

III.

За рікою солодкий пасльон,
я заводському смітті дівора...
З меленіту балони, балони, балони,
і на станції п'яне: „Ура!“

.....

Промайнули козацькі лампаси,
певблаганне із тьми: „Одчиняй!“
На вікно в золотому екстазі
похилився... „Тепер... розстріляють“...

Там за лісом салдати Ейгорна.
Між багнетами йду і мовчу.
Вітре, вітре! Я вороном чорним
обернуся і в тьму полечу!..

Хто блідий біля муру покірно?..
Хто блідий вниз лицем на снігу?..
Гайдамака веселий і жирний
Прямо в шию ударив... і в губи

простромився кривавий гостряк..
Гайдамака червоний і грубий
багнета... не витягне... ніяк..
Тільки кров і поламани зуби...
на снігу
розстріляний
я.

1923.

*Людмилі Володимирівні
Пилипенко.*

М А К И

Мені хочеться ходити з одрізаною головою
Данте на руках
і слухать про любов до Беатриче...
Шелестіли жита, хвилювали жита,
а між ними розкидано маки.

Там, там
там, там,
козакі,
козакі,
козакі!..

Місто.

Ніч.

Огнені крики в повітрі...
Хто це на вухо мені
вие тоненько і хитро?..
Голову я нахилю,—
дивисься грізно хорунжий...
Мамо, а може я сплю,
може чого занедужав?..

Місто.

Ніч.

Огнені крики в повітрі...
Хто це на вухо мені
вие тоненько і хитро?..
Шелестіли жита, хвилювали жита
а між ними розкидано маки.

Там, там
там, там,
козакі,
козакі,
козакі!..

Мені хочеться ходити з одрізаною головою
Данте на руках
і слухать про любов до Беатриче.

1923.

Смуглявий і стрункий. А золоте волосся
на вітрі шелестить і плеще за плечем...
То заглядає день міський і стоголосний
у невідому тьму полум'яних очей...

І на тугій руці виблискують браслети,
мов зустрічає він покірну Суламіт.
Ой, чую, чую я: „Кохана, де ти, де ти?
чи упадем іше в траву з тобою ми?..“

І перса молоді так солодко і туго
притиснеш до грудей обпалених моїх...
І тягнуться в пилу бліді й гарячі руки,
шукаючи свою кохану Суламіт...

Фантазіє моя! Між рейками й гудками
навіки проклади карбовані сліди,
минуле обніми й йому об гострий камінь
ти голову розбий, щоб тільки кров і дим

лишилися на землі по невблаганній долі
та зникнуть і вони од вітру, хмар
і хвиль...

І не здрігне Земля в своїм шаленім колі,
лиш дужче заблищить на квадриліони
міль...

1923.

Де я живу, колись була церква.
Стіни такі містично кольорні,
а на них китайські дракони і лотоси
і смуги, як у моєї коханої під очима, чорні...

Не блукає по кутках синьоокий ладап,
не читають євангелію і „апостола“,
не стоять люди з золотими ланцюжками
на жилетах,
не вклоняються низенько попові косому.

Тут тільки я пишу поеми
про наше життя робітниче,
про кохання і соняшні системи,
про моє натхненне обличчя...

Ночами мені тут так таємно.
І здається, ніби я не в церкві, а в по-
кинутій індійській пагоді,
і ніби я такий стрункий і чемний
а біля мене брамін хитроокий і лагідний.

І чогось мені хочеться до далекого Тибету,
Заблукатись на скелях з вітром і мріями...
Серце моє розхристане крізь віки гряде
і голосить і радується на шляху золото-
лірному.

1922.

І все, куди не йду, холодні трави сніться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акацій,
в останнє за вікном заплакане лице...

І сніться все мені далекі темні очі,
що в'януть і мовчать в осінній далені...
А шоки, як колись, вітри мені лоскочуть
і запах чебрецю несуть вони мені...

Ну, як тепер живе Горошиха-вдовиця,
де Федька — син її, застрелений в ночі?..
А ми ж не раз із ним ходили по кислиці,
де шарудів бур'ян і плакали сичі...

Ожина за Дінцем... О, любий Холоденко,
далекий брате мій, зарубаний в бою!..
не схиє вже тепер твоя нещасна пенька
на зрубане плече голівоньку своєю.

І все, куди ни йду, холодні трави сніться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акацій,
в останнє за вікном заплакане лице...

1922.

Уже зоря золоторога,
де полями зацвіло,
кладе на огнені пороги
своє сивіюче крило.

На тротуарах не лілеї
й не лебединий в небі крик,—
дзвінка безодня над землею
чолом задуманим горить.

В поля з пахучої долоні
червінці осінь просіва...
А десь біжать залізні коні,
і пахне холодом трава...

1922.

Минай, проклята ніч, минай!
Розбийся на скалки, стрівожена душа!..
Ще довго мандрувать, коханню ще не край.
Ша, моє серце, ша...

Терпкий холодний жаж... Вітри мої кохані...
Я мрію розіп'яв на золотій стерні.
В степах блукає дзвін над синіми снігами
і меркнуть димарі в рожевім тумані...

Я—чорний езуїт. Ти не приходи до мене.
Не знатимуть вуста єгипетських очей.
Хай в стрісі шарудить сумний ноктюрен
Шопена,
і плаче молодик над схиленим плечем...

Криваві коси хмар, мов згадки про минуле...
Обличчя татарви... далекий стяг... Сірко...
Ах... не піду тепер я по садках Стамбулу,
на скелях Хортиці не розкладу огонь...

Минай, проклята ніч, минай!..
Розбийся на скалки, стрівожена душа!..
Ще довго мандрувать, коханню ще не
край.
Ша, моє серце, ша...

1922.

Вірі С.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходе подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...
В'яне серце моє од шасливих очей,
Що горять в тумані наді мною...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою...

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї зірву Оріон золотий,
я—поет робітничий останній...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходе подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зорь свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

1922.

Од вечірнього, од синього снігу здається
місто з електричними місяцями голубим і
гнідим.

Чую, як серце у міста б'ється:

дим—

дим...

дим—

дим...

І згадується (чому, чому?..) Волоський
колодязь,

де навкруги, ніби люди, стовпи...
А над ними небо, як фіолетовий колодій,—
і од саней б'є в обличчя діамантовий пил...

Іду по пухкій і по тихий дорозі,
по боках дерева, дерева, дерева.
Дзеленчить на далекому розі,
і рипить на морозі

вата...

Хтось на небі лером написав
Золотими чорнилами:

місяць...

Не дописав

і...

замисливсь...

1923.

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони...

А сосни шумлять...

То не серце у трівозі б'ється дзиг'юю
на палі,—

червоніє і несеться над безоднями Земля...
Ми замкнули грозу в телефоні,
блискавиці несем по світах.

Крик у ночі:

—На коні! На коні! На коні!.

І зоріє над шахтами стяг.

Зашуміли вже крила червоні,

і невидний кричить паротяг...

Простягдися дроти на всі гони,

Гей, за обрієм радіо-дні!.

Ми замкнем, як грозу в телефони,
у райони стихію стихій.

Сняться мені ешелони і далі,

Грізні загони...

А сосни шумлять...

То не серце у трівозі б'ється дзиг'юю на
палі,—

червоніє і несеться над безоднями Земля...

1923.

Голову розбив я об каміння неба,—
На заході морок, на заході кров...
І в нестямі вітер утікає степом,
ніби блиск останній скинутих корон...

О, мої шукання, мрії—метеори!..
Не шумує листя, в жилах не вино,—
місяць народився ніби тільки вчора,
а уже блукає на степу давно.

Ох, моє телятко!.. Як тебе спіймати,
Щоб віки горіло ти в душі моїй?..
Доки ти од мене будеш утікати
і ховатись раптом в голубій траві..

Я даремно руки в небо простягаю,—
На худих долонях тільки тихий сміх...
І розбив об небо голову з одчаю.
Вітер...
Сніг...

1922.

ДО БРАМИ

Там, за тихими леліючими гранями,
хто задуманий з нахиленим чолом бреде?..
Розгортаю книгу зоряну, про далеку Іранію...
Ніби мрії Стеньки Разіна,
туманіє степ...

Вітре вечірній, брат мій червоний,
хочу з тобою в далі брести!..
Падаю—

т-трони...

падаю—

т-трони...

В небі осіннім хрести.
Всесвіту сині легенди
в лотосі щастя цвітуть.
На електричні Атени
з вітром до брами бреду.

1923.

Гей, спокійно і синьо над садом.
а над морем задуманий сон
на заході губною помадою
написав і розвіз... горизонт.

То не вітру долонь оксамитова,
не проміння далеких очей,—
по воді золотою молитвою
тихий місяць до мене тече...

1923.

Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
Як твої зіниці в радісних очах...
Зацвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поцілунки, як китайський чай...
Я твою шинелю цілував до болю
і твої коліна любі без кінця,
ніжні та рожеві, як березки голі,
що ростуть далеко на чужих сонцях...
Бачу за морями молоді дороги,
де припав до неба синьоокий степ...
А у тебе, мила, щастя і тривога
на щоках холодних од очей цвіте...
У вечірнім місті плакали трамваї,
пропадали сльози сині на дротах.
Я тобі сьогодні назбирав конвалій,—
і солодко дзвонить у моїх руках...
Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
як твої зіниці в радісних очах.
Зацвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поцілунки, як китайський чай...

1922.

Як сонце до істоми гріє,
і пахнуть береги в півні...
По пильному шосе пробіг автомобіль.
„З дороги, гей! Агов! Агов!
Не утічеш! Я дожену, я дожену
і там,
і
ту,
і
там,
і
ту
знайду, знайду“... ту-ту-ту-ту!..
А десь в височині
шумлять, і казяться, і в скелі глухо б'ються,
і
знов,
і
знов
назад,
назад
біжать ростерзані, запінені вітри північні,
там, де в задумі тихій, вічній
Ай-Петрі
туманами
снить...

„Вернись...
Вернись“...
Пішла.

і тільки шаль од вітру за плечима
б'ється...

А день біжить,
а день сміється...
Згори
в долину
тумани...
„Вернись“...
Вернись...

1923.

На шматки порізав свою душу
й зашпурнув їх, ген-ген, я од себе...
несуться вони метеорами десь по
далеких світах...
В порожніх грудях тільки вітер віє,
і тоскно шарудять сніги...
Там посадив я чорную лілею,
в ній заховалось моє щастя
і тре синенькі рученята
і дивиться з благанням навкруги.
Сніги,
сніги...

1922.

Магнолії лімонний дух,
Солодкі мрії олеандри...
А в небі огнені гранати,
і мислі зоряно цвітуть...

О моря гул!

О, моря гул!..
і шарудіння хвиль на пляжі...
А там панелі ще в снігу
й морозу огневі масажі.

Ми хвилі любим,
хвилі любим.

Самі народжені од хвиль.
О, притули вишневі губи
ти до моєї голови.

Хвилини бій,
хвилини бій...

Я чую, як біжать секунди,
Я бачу космоси в траві,
в твоїх очах заграви бунту.

Магнолії лімонний дух,
солодкі мрії олеандри.
А в небі огнені гранати,
і мислі зоряно цвітуть.

1923.

СТЕП

Хоче Степ.
Замислений Степ.
А на ньому синій, синій жупан,
За туманом—туман
і татарські загони...
Розсипається Степ синім дзвоном...
Гей, крізь вітер і ніч бліді руки простяг
і поклав
на Чумацький, на зоряний Шлях...
бліді руки простяг...
Хоче Степ.
Замислений Степ.
А на ньому синій, синій жупан.
За туманом—
туман...

1922.

МАЛИНОВИЙ ПЛАТОК

Я знов один. Покірно одгоріли далі.
Й дарунок твій — малиновий платок
круг шиї ліг. І в золотій печалі
не прилетить в мою кімнату бог —
не прилетить... і крилами кохання
не зашумить привітно над крильцем.
Лиш привид твій ростанув у тумані
і все в сльозах нахилене лице...
Гей, на огні далекого Версалу
тебе вели. Блищала тоскно сталь...
І може де в півтемній тихій залі
цілує хтось вишневі вуста...
й сорочку рве... і вже криваві руки
біля твоїх розкиданих колін...
І весь в крові від огненої муки
уже лечу далеко од землі...
І вже внизу крізь ґрати зачорніло,
де вартовий карбує мірний крок,
біля вікна знайоме мертве тіло
й дарунок твій — малиновий платок.

1923.

Сьогодні на морі безоднів немає.
і все в золотім тумані.
а вітер ласкавий з південного краю
повіки цілує мені.

І хвилі об беріг, об беріг з розгону
заногами синіми б'ють...
Розсердився вітер і перли солоні
шпурляє в сорочку твою...

А там, де хмарини на морі відбило,
безодня жажна повстає, —
здається, що кулю земную пробило,
мов серце, — кохання твоє.

І сняться замріяно Індії далі,
в траві дитинча-молодик,
і храм голубий, де в задуманій залі
сумує вітвар золотий...

На гору ідуть синьоокі браміні,
і все в золотім тумані...

І хочу до болю упасть на коліна,
молитись на зорі ясні...

і кликати когось... Та навколо нікого.
Лиш мариво синє встає,
лиш чую, як тепла й солодка тривога
ще здавлює серце моє...

1923.

Тумани наступають із моря.
І в жалобі на скелях душа.
Хто там крикнув: „О, горе нам, горе!“
і над травами холодом жах...
тумани наступають із моря
і в жалобі на скелях душа...

Полетіла зелена пташина,
де мечеть і татарський цвинтар
(там віків золоте павутиння...)
і в кофейнях камса і міндаль...
Ой, на зорі печаль муедзіна
і на розі з корану слова...
Не запахне огнем і бензином
молодик у японських очах.

Мов далекий огонь семафору
там над морем маяк — Ай-Тодор
Може десь уже буря на морі, —
і в крові за бортом военмор...
Мов далекий огонь семафору,
Там над морем маяк — Ай-Тодор...

1923.

У плащі.
А очі — зорі сині.
Задивились верби в прудковод...)
Тихий вечір... золоті коліна...
на щоці од шалі

тіні,
тіні,
тіні...

Твій кривавий, твій татарський рот...
Знову я спокійний і осінній,
Як тоді у двадцять другий год.

Тільки вітер:

„Синьому нірвана“...

Тільки вітер:

„Синьому не жить“...

там, де місяць огнений і п'яний
в невідомі і далекі страни
на воді дорогою лежить...

„Люлі дитинонці, Коліньці люлі...
дзвонять на зорі і пахне трава“...
Вночі далекі (там очі заснулі)...
будеш йому ти співать...

Мишенята сині на паркані
то проміння (одгадай чиє?...)
на траві дві тіні простяглися п'яні,
обнялися тіні..

Місяць
нижче
нахилився
воду
п'є
є
.
.
.

1923.

Губи в губи... тепло і вишнево...
Он пройшов задумано Дантон...
А вгорі бджолою Магадеви
Монотонно гуде камерон...
Зорі вранішні, весняні, о, де ви...
і в садку знайомеє вбрання?...
Губи в губи... тепло і вишнево...
В небі крик Червоного Коня...
В небі крик. І Гвардія Червона.
Вартовий смуглявий на мосту...
В туманах трава і ешелони,
і терпкий холодний серця стук...
За рікою тьма і невідомість...
Ой, чого ж розплакались сичі!..
Наплива й ковта солодка втома,
і здаються ворогом куші...
І дивлюсь на воду і тумани
і лечу на зоряні шурфи,
доки місяць в небі не ростане,
доки зміна... і гудок... і дим...

1923.

ПОЕМИ

ЗОЛОТИЙ ВЕДМЕДИК

ПРОЛОГ

Вечір глянув самотнім ліхтарем.
Глибоко,
Глибоко,
Глибоко...
А в чиїх то очах жабурина
і огнені ночі шукань?..
Падають
комети
на голі
коліна,
і сльози біжать по щоках...
То не сльози, а сині тремтючі
одинокі огні на шляхах...
„Санта Лючіє“...
„Санта Лючіє“...
донесло й забренило в далеких вітрах.
„Санта Лючіє...
Санта Лючіє“...

За кордон, за кордон, за кордон!
А на віях заплакала смерть.
Я ніколи не бачив Америки
і не був я на березі Рони.
За кордон, за кордон, за кордон!..

Пливуть, гойдаються, в тумані синьому
думки розірвані
немов з листа колишнього кохання останні
папірці...

Пливуть, гойдаються в тумані синьому...
В руці
не срібло мотузяне,—
то од очей примружених до місяця біжать
дроти прозорі...

Що чую я?..
„Іще... іще“..
вуста ростулені і тіла дух медяний..
А може це не я?.. Це тільки місто п'яне..
„Іще... іще“..
і кров лілово задзвонила..
Яка це сила?..

Яка це сила?..
В очах огонь, в ушах вітри..
а підо мною дві зорі,
і в їх солодку глибину
дивлюсь, дивлюсь

і
потопаю
і потопаю..
Яка це сила?.. Яка це сила?..

Як би я жив в віки доісторичні,
я б не писав оцих поезій, а слухав, як
шумує море,
ганявся б за коханою, і в гніздах над землею
ми б падали в нестямі..
і тільки пальми, і тільки море
а в небі...

вітер..
Але я тільки В. і С.
а може ні?! і це у мене
од електронів, простору і тембру, ночей
і днів, од виміру усього

в одній руці залякли віжки,
і я керую часом
і рухом я керую...

О, мій ведмедик золотий!..
тебе привів, коли я спав, до мене лама
синьоокий

і так сказав:
„Не раз народжувався й умирав, і порох
твій вітри носили

і все шукав,
шукав,
шукав

ти дівчину з очима золотими..
І буде час,
коли оцей ведмедик сумною дівчинкою стане.
й лілеї їй дадуть наймення
маненьке:
Ві—
Ра.“

І я заснув.
Пройшли віки.
І в день, коли плакати листя
огнем асфальти облили,
почув очей твоїх питання:
„Ти?..“
і очі блиснули, що:
„Я“.

Ковтає ногами дороги,
хвилюється темне вбрання..
а місяць осяяні роги
встромив в голубого коня:
Кінь—час.

Кінь—даль..
А в серці огнений чингал..
Од місяця до земної кулі (о, моя огнева
долина!..) простяглись і побігли тонелі, тонелі

од бігуна—до бігуна...
мої мислі на соняшній стелі...
Ой, чи скоро ж настане весна?
На трамваї до міського парку,
там де сосни пахучо шумлять...
Чи латишка ти, а може татарка?...
... і в очах, де ведмедики сплять...
На трамваї до міського парку,
де пахуча і тепла земля...
Кінь— час,

кінь—даль...
А в серці огнений чингал...
Били там,
били тут...

„За битого двох не битих дають,
та й то не беруть“.

Били там, били тут,
били там, били тут...

Почуваю, як он метушаться
з портфейлями, де замість відношень лімо-
нард та лімони...

А ми—на далі, на далі, а ми—на гони, на гони...
але ми—на далі, але ми—на гони...
й поміж нами я бачу тебе,
вітер гладе кохане волосся...
це нічого, що порвані щіблети,
але серце—на зоряні роси,
на зоряні роси...

I.

І зупинились гнівні коні.
І падає
на гній

криваве
молоко...

Хто це ламає руки,
руки ясні, в агонії?...

„Огонь!
Огонь!
Огонь!“

Майбутнє—мрії рожеві часу.
Майбутнє—сопілка далини.
А на небі розвіяне гасло
і на землі

сни.

Гей, на розі мого кохання пахне розстрі-
лами даль!..

Вітер цокає в ставні:

„Лю-
бо,
встань“...

Вітру наймення—Володька. Сумно дивлюсь
у вікно.

Снилась мені ти на фронті. Роки... секунди...
давно...

II.

Зірвав з коня, і...
гох!

ударив об землю...

Крикнув шалено:

„Моя!“

а я твої очі едемлю,
та не перший, не перший
я.

III.

Вітер над морем... скелі... В море я кинув когось.
Місяць доріжку стеле, ніби на хвилях огонь...
Місяць доріжку стеле, ляжу на ній, засну...
Тихо, без дум опускається в темну, холодну труну.

ОСІННІ ЗОРІ

„Куди дивлюся я?.. Дощі, дощі і мряка...
куди звернуся я?.. Запорошило. Ніч...
Крізь хуртовини рев далекий, дзвін на сполох,
дзвонар рятує десь, а дзвони замело...

Микола Хвильовий.

Не підю я з блакитним словом
менестрелем співати про „Зіну“.
А згори молодик малиновий
здивився в розчинені сіни...

ЧАСТИНА ПЕРША

I.

Де вода затопила забої
одзвеніло, одцокало кайло,
й тумани голубою габою
молочай по траві расплескали...
Тумани молочай расплескали,
і небесні заплакали гони...
Над покинутим озером чалим
зарясніли дроздовців погони...
То не крик заводської кукушки,
і не я на підйомному крані,—
б'ють снаряди прискорено й дружно
з темношкірих орудій Британії...

Ой, дзвеніла трівожно чавунка,
паровози далеко кричали...
І напружено щулила вуха
темна ніч над сумними кущами...
Світ-за-очі тікали селяни,
покидали хатини порожні,—
а в полях золотих гаюлян
шарудів тільки вітер трівожно...

Ой, бриніли криваві рими
і тремтіли осінні зорі...
Насували тай хмароньки з Криму
черепяхали з Чорного Моря...
То не хмари припали на стерня,
пилогу не збивали тачанки,—
під воротами Комінтерну
цокотіли задумано танки...
Обнімалися темні далі
з чорним паром душі моєї...
Та не плакали ми, не ридали,
як полки одступали з зорею.
Волікли за багнети рушниці,
від страшної тремтіли втоми...
А вгорі золотими птицями
пролітали хмарки додому.

II.

На дворі знов зима, і падають сніжинки,
і вітер їх несе в туманну далечінь...
А десь копита б'ють погрозливо та дзвінко,
й поміж хрестами рям трівожно скло
брянчить...
В останній може раз зітхнула десь дитина...
Ах, не одна вона, їх, леле, тисячі...
А десь копита б'ють, і люди йдуть
невпинно,
й музика по кафе солодить апетит...

на якому чітко вибито:
„Герою Перекопа от Реввоенсовета
N-й армії“.

II.

Це було в далекій невідомій країні,
такій невідомій, як моя поема.
Я не знаю, що буду писати далі,
як не знаю,
хто заронив мені в жили
отой тривожний рух
солодких атомів гемоглобіну...
як не знаю,
чого то блукають на панелі
тіні дротові
в ритмічнім хитанні,
в безжурнім хитанні...
Це було в далекій невідомій країні,
такій невідомій, як моя поема.

III.

Я прийшов на станцію „Революція“,
коли ударив другий дзвінок.
Дівчина з очима газелі спитала:
„Ваш партквиток?“
— „279305“
— „Вагон передостанній“.
Дим...
Дим...
Дим...

IV.

Київ в руках повстанців,
а небо--на бурі, а небо--на грози...
„Якого полку?..“

— „7-го советского!“

Тра-та-т... тахі..

А небо--на бурі... а небо--на грози...

V.

Ой, морозе, морозе!
Який же ти геніяльний художник.
Коли дивишся на шибки, розмальовані
тобою,
то здається,
що блукаєш ти десь у Криму по
провулках татарських аулів...
Або читаєш поему:
„Наль і Дамаянті“...
Ой, морозе, морозе!..

VI.

А трамваї на стіни будинків, на панелі
й на рейки кидають
килими сині й прозорі...
Це я хожу по місту з одрізаною головою
і на руках у мене б'ються і дзвенять
одинокі жилки,
а може вулиці майбутнього міста?!..
Чи чуєте мене, поети селянські?
На холодних станціях Республіки
в вікна заглядають явори,
і мчаться, мчаться ешелони
— в холодне око зорі...
А трамваї на стіни будинків, на панелі й на
рейки кидають
килими сині й прозорі...
Це я хожу по місту з одрізаною головою...
НЕП.

ОКСАНА

*Присвячую Антону Васи-
льовичу Дикому на спомин
про к. ч. 28.*

I.

Де стукотить коток на золотім гармані
і од полови дим розвіяно летить,
там в соняшнім меду цвіте платок Оксани,
і в'яне по ночах над полем молодик...
І кожне літо так. Зимою шахти, гони,
до церкви тихий дзвін, біограф, парубки...
коханя в глибині з веселим коногоном,
де п'яним вітром б'є продольні дух важкий...
І все неначе сон прозорий та холодний,
неначе по ярках розкиданий бур'ян,
неначе над Дінцем пахучий дим заводу...
О, камерону дзвін, о, біль забугих ран!..
Вишневий краю мій!.. За що тебе кохаю?
Як пахнуть по весні далекі береги,
як проліски цвітуть, як зорі небо крають,
і в шоки вітер б'є тривожний і швидкий...
Вишневий край мій!.. то на твоїх дорогах
я перший раз почув смертельний бою дзвін
і дух крови в снігу, солодкий, як тривога
під зоряним огнем, коли цвіте полинь...

Холодний дикий день простяг свої долоні,
де огнено гудуть далекі города,
де по кутках вітри, мов норовисті коні,
і розсипає дзвін, осінній дзвін, вода...

Де вулиці п'янять мелодії заліза,
і голубим крилом простори б'є бензин,
де небо над усім таке бездонне й сизе,
бажання і думки заховані мої.

А Осінь все летить, як золота шуліка,
і тепло шелестить сухий пожовклий лист...
О, скільки буде вас без краю та без ліку
таких хороших днів, як то було колись...

II.

Заплакані степи гуділи і стогнали,
од трупів слався дух, мов од осінніх трав...
І кляли небеса байдужий блиск опалу
на кучері стерні з бездонного цебра.
На крицю й на дроти повзли в задумі танки,
вгиналася земля за ними, вся в крові...
Ожиною цвіли й недоцвітали ранки,
вгортали в пелюстки передостанній бій...

І блимали огнем тривожні горизонти,
та хлюпала й текла селянська тепла кров...
Проходили, мов сон, через ворота фронту
дивізії й полки, щоб не вертати знов...

І важко стало жить. Покинула Оксана
росхристане село для іншої мети.
Вона пішла туди, де гоють братні рани,
де на очах журба, а в серці тільки дим...
Як важко пахли дні солодким йодоформом,
і снилися бої і рейки в туманах,
немов холодний блиск орудій на платформах,
коли в траві вмира од пострілів луна...
Тяглися од заграва тремтячі бліді руки,
і зорі мацали похапливо вони...

І марили (про що?) в осінній тузі луки,
здавалось, не вернуть ніколи їм весни...

Летіли вдаль думки, немов осінні листя,
і серцем прийняла Оксана жах війни,—
так дитинча мале всміхається в колісці,
коли над ним пливають якісь неясні сні...

і часто по ночах, коли шуміло поле,
і вітер замітав за потягом сліди,
здавалось небо їй покинутим забоем, —
і між пластами хмар карбітка-молодик...

Село, моє село! Не тоскно пригадаю
твій шелест і журбу заплаканих дорог,
де в шумі яворів на теплім небокраї
неначе запеклась розляпаная кров...

Червінці в бур'янах наляляло теплим дзвоном
і в проводах гуде і плаче телефон.

А сніг уже летить замріяно і сонно
такий легкий, легкий і тихий, як любов...

III.

Проходила зима така важка й кривава,
і про весну шумів водою березоль,
на вулицях земля була, неначе кава,
де вечори цвіли од електричних зор...

І м'яко бігали за вікнами трамваї,
де п'яним стрибунцем за ними синій блиск,
де цукром посипав церковні тихі бані
з долонів голубих далекий молодик...

Не теплим полинем і димом пахли гони,
з підстреленим крилом не падала біда,—
мов листя в-осени з сфіцерів погони,
летіли в кров і грязь під чоботи салдат...

Як радісно пила Оксана дух повстання,
де задки в царський трон ударив березоль,
бо бачила не раз в накуреному шпиталі
од болю і страждань туманний брата зор...

IV.

Чого ж це знов на фронт і знов—До
перемоги!
і знову кров і жах в обдурених очах...
Салдати в постолах... і без кінця дороги...
і вітер в прапорах.

V.

Як пахли на степах червневій теплій ночі
й не вірилось, що десь на вулицях Москви
схилився, весь в крові, роздавлений робочий
за те, що не схогів на пана він робить...

Гей, крізь огонь і гул селянська наша доля
З торбинкою блука в тривожних городах...

Там діти по кутках обідрані і голі
й заплакані жінки поживкли од труда.

Та тільки де-не-де пройме полотна ночі
якесь передчуття, мов серця перебій...
і знову все шумить і знову все гуркоче,
мов падає з плачем каміння на гроби...

VI.

А в далені шумів уже крилами жовтень
і небо пінили, далекі хвилі зор,—
то встали, як один, на бога і на чорта
і розілялялись скрізь, як огнений бензол...

І вже летіли в грязь не золоті погони,
а голови з панів распатлані й важкі...

І скрізь, куди не глянь, гуділи ешелони,
то мчали на фронтах, на біій більшовики...

За ними звітром гул, за ними з вітром дзвони,
надії та любовь, прокляття і огонь,—
і кликали кудись далекі сині гони,
й пожежі били вверх червоним багатом...

І сніяться все мені на станції загопи,
де вітер дерева додолу нахилив,
в вагоні крізь вікно Оксани зор безсонний,
неначе в туманах заплакані поля...

Ї не вірила вона, що Гвардія Червона
не за робочий люд, а за тирана йде,
бо в кожного в очах тривожних

і безсонних
безмежний, як любов, якийсь огонь цвіте...
Бо всі ж вони такі замурзані і босі
од шахти і станка, де сходила весна...
І зрізала собі Оксана чорні коси
і одягла шинель розірвану вона.

І знов, неначе сон, далека Лоскутовка,
розбитий броньовик і на пероні кров...
А за горою грім ударить і замовкне,
немов лопата б'є в розбитеє цебро...

VII.

Колись зелений лист немов іржа поїла
і навіть димом тхне од холоду стерні.
Тут кожний день гуде якась залізна сила
і обрій доганя по рейках золотих...

Жевріє в бур'янах, мов огнені примари,
над шахтами встають і кличуть

в далечинь,
на головах у них вінком рожевим хмари,
і од очей дзвенять і падають мечі...
Мов одчиняє хто заковані ворота
в якийсь незнаний край... і серце, як орел.
І падають мечі, гей, на шахт'орські роти
й ковтає далину гарячий стали рев...

Чиї ж то крізь огонь далекі сірі очі
і губи молоді, мов свіжий теплий цвіт...
Минуле, все в крові, розірване на клоччя,
в прибудних туманах розкидали степи...

VIII.

Але гуділа даль і в'яла з переляку...
О, небо, заховай скривавлене лице!..
То з заходу прийшли германці й

гайдамаки
і золоті лани затяли, мов свинцем...
О, де ж вони тоді зарізали заводи,
як падає... Донеччина моя!..

1922.

І цей покірний біль і неба сині шлюзи
коханья перший день нагадують мені...
Ой, стогне серце десь і п'є в солодкій

тузі
узори теплі мрій... То я бреду в огні...
То я бреду в огні... В душі далекі гони
й фіялками цвітуть неказані слова...
А в небі молодім, де хмари-коногони
неначе шелестить червоні

замурзані і босі
од шахти і станка, де сходила весна...
І зрізала собі Оксана чорні коси
і одягла шинель розірвану вона.

І знов, неначе сон, далека Лоскутовка,
розбитий броньовик і на пероні кров...
А за горою грім ударить і замовкне,
немов лопата б'є в розбите цебро...

VII.

Колись зелений лист немов іржа поїла
і навіть димом тхне од холоду стерні.
Тут кожний день гуде якась залізна сила
і обрій доганя по рейках золотих...
Жевріє в бур'янах, мов огнені примари,
над шахтами встають і кличуть

в далечинь,
на головах у них вінком рожевим хмари,
і од очей дзвенять і падають мечі...
Мов одчиняє хто заковані ворота
в якийсь незнаний край... і серце, як орел.
І падають мечі, гей, на шахтьорські роти
й ковтає далину гарячий стали рев...
Чиї ж то крізь огонь далекі сірі очі
і губи молоді, мов свіжий теплий цвіт...
Минуле, все в крові, розірване на клоччя,
в прибудних туманах розкидали степи...

З женвідділу вона попала в Губпартшколу,
зорею де цвіте над городом Артем.
Навіки слава тим, хто босий і хто голий,
належить тільки їм Майбутнє моїм!..
До Харкова лежить блискачя дорога,
ну а по ній гудуть вагони раз-у-раз.
І світить молодик—мій брат золоторогий
крізь мариво віків на мій вишневий край...

1922.

1871 РІК

ПРОЛОГ.

Схилився тоскно день над баштами
Версалью,
співає далечінь про синій, синій сон...
Чи сниться це мені?.. Обличчя... кров...
і далі...
і кров'ю капотить над золотом колон...
Чи сниться це мені?... З далекої Вандеї
неначе море б'є тривожний гул пожеж...
Над трупами борців за правду, за ідеї
тепер тільки трава на цвинтарі Ла-Шез...
Я бачу крізь вогонь і дим Мон-Валер'яну
Дюваля зор смутний, — а в ньому смерті тінь
й останній сонця блиск, що на смер-
тельну рану
упав і затремтів в риданні золотім...
На балках барикад я бачив Де-Лаклюза
(з гарячим вітром куль останній в груді жах...)
між трупами в крові його пропала блуза
і тільки пил і дим крутилися в очах...
Домбровський он лежить... а повз
нього проходять
сумні товариші з риданням на вустах...
і навіть вітер змовк і більше не виводить
своїх сумних пісень в щілини барикад.

Смертельний криє жах льохи Пале-Роялю,
в кутках блукає сум і точить кров одчай...
І все чекає день, коли проснуться далі
й камінню іскри дасть раптовий дзвін меча...

І все чекає день... В просторах темно-
синіх,
де Ейфелів гостряк, в протуберанці дим...
О, як тривожно там, де тільки тіні, тіні
і ніби од пожеж пропечені сліди!...
Чи сниться це мені?... В провулках барикади
і од снарядів дим, де море темне блуз...
А вітер в вікна б'є розхристаний і радий, —
то вийшов на майдан замучений француз...
То вийшла на майдан замурзана дитина,
й чоловікам жінки патрони подають.
А десь гармати б'ють тривожно і не-
впинно,
огнем і чавуном по барикадах б'ють...
Ой, шле колони Т'єр!.. жахне все вужча коло,
І падають жінки над трупами дітей...
А в небі молодик, мов золота гондола
в зелену далену задумано бреде...

Ой, шле колони Т'єр!.. Стараються
версальці
як можна догодить за золото панам...
І заломила ніч в смертельній тузі пальці,
мов дивиться згори в останній раз вона...
Провулки в далені під тоскною габою,
ховається в кутках передчуття зорі...
То спогади встають в синяві чередою,
і злякано тремтять під вітром прапори...
І сниться все мені маненький хлопчик Ціна,
а кров із живота на тротуар тече...
Все нижче до землі схиляються коліна
й холоне ніби день і гасне блиск очей.
Де важко кров несла з печальним дзвоном

Сена,

і кров'ю капотів над димарями день,
по вулицях вузьких блукала тінь Варлена
і кликала на бій замурзаних людей...

Окраїни мої! Чого ж під синім димом
так зажурились ви на передодні бур?...
Квартали буржуїв гігантами рудими
над вашою бідой безжалісно встають.
Летить, мої пісні, на крилах марсельези
і до нових повстань скликайте без кінця,
за те, що навели на зорі мітральези
й обсіпались, як цвіт, робочій серця...
О, гільтини дим і блиск на лицях милих,
неначе липи мед од радісних очей...
Так солодко тоді сухотні груди нили,
неначе й досі щось під ребрами пече...
Рядами в тьму ідуть аж-он мерці Комуни
й до помсти кличуть нас... О; федератів мур!..
Мов падає вода на огні буруни
і злякана шкварчить од невимовних мук...
Де розплескала кров обідрана блуза,
крізь вітер і туман про радіо-віки
рубінами слова шпурнула наша муза,
й немов басує десь вишневий ранку кінь...
Вечірня впала тінь од арків на канали,
неначе тут пройшов середньовіччя дух...
Мов очі у мерця померкли і запали
волошки степові моїх проклятих дум.

I.

Тікають по полях обідрані салдати,
бо Прусія пройшла давно за рубікон...
І дивиться на них і хоче щось сказати
із глибини віків сумний Наполеон...
І ніби дим пройшли далекі піраміди,
і Австрії журба і вогники Москви...
Ще нижче нахили чоло своє розбите
о, Франціє моя, в рясний од крові піл!..

Тікають по полях обідрані салдати...
А з неба, як на зло, дощі, дощі, дощі...
О, ще не раз буржуй пошле на брата брата
й крові нап'ються ще пощерблені мечі...
Летить, мої думки, де на ланах Шампани
лунає дзвін пісень потомлених дівчат,
де кров'ю облило за далиною грани,
і в'яне молодик в заплаканих очах!..
І я отой салдат і кінською слиною
обляпано штани розірвані мої.
А в серці похорон, бо ворог за спиною.
І стогнуть без кінця бої, бої, бої...
Рожевий молодик схилився над травною
і пахло од трави солодким і терпким...
На сполох било десь... прощався я
з тобою,
й тривожно землю рив мійноровистий
кінь...

Я не піду тепер на згуки карманьоли
в веселий хлопців ряд під молоком небес!..
А кликала трава було, здається, вчора
і тьохкав за кушем невидний соловей...
Вже видно дерева під стінами Парижу,
все ближче вороги... О, краю бідний-мій!..
А небо все в крові, мов велетенська грижа,
немов в останній раз звисало на степи.

II

Невже в полоні я?... О, Франціє кохана!
Старенький цей мундир нащо тепер мені?
Нащо мені тепер мої почесні рани,
Коли в полоні я свої марную дні?..
Куди піду тепер з гарячими сльозами,
коли звязали нас смертельним ланцюгом.
Нам слухать тільки тут безсонними ночами,
як пахнуть дерева і лопотить огонь...

Та тільки в глибині жевріє десь надія,
що не забудуть нас і виручать свої.
Але даремно все: то з ночі вітер віє,
і ростинає тьму біля Парижу бій...

III

Неначе греблю де прорвало й затопило...
На кого ж ми йдемо? Куди нас кличе Т'єр?..
Чиї ж то по ночах далекі дзвони били
тривогою й огнем в худе лице моє?..

Як ляльку, привели з ганебного полону
мене, немов у сні, в версальській ряди...
На кого ж я піду в закованих колонах
і смерть чию не раз побачить зір пустий?..
А хмари все біжать на захід помертвілий,
і хочеться стрілять в далекий молодик...
О, де ж, безумний я, тепер позичу сили,
щоб серед зла й крові правдиву путь знайти?

IV

„Гей, полонянка ось!..“

— „Яка ж вона хороша!“

— Та тільки дуже зла!“

Я глянув і зомів...

О, це ж вона, моя троянда Де-Лароша,
якої не знайти на цій страшній землі...
Ходив, прохав, молив... даремно... щастя в'яне,
як сніг отой, що був недавно на полях...

Сьогодні на зорі її уже не стане,
бо не один я чув коротке: „Розстрілять“.

О, сили, небо, дай! Трава моя кохана!

Як визволить її, бо знаю все тепер,
куди вони ведуть оцих салдатів п'яних
і шелестить над ким крилом печальним
смерть?..

ВІРА

ПОЕМА

т. Кулику.

ПРОЛОГ

Бувають хвилини, так непевно буває,
коли губиться віра
в телефони й листи.

Тільки тінь велетенська на панелі і мурі
сягає,

тільки тінь...

А на башті:

О-

дин-н...

О-

дин-н...

О-

дин-н...

..І далеко, далеко холодні вокзали...

Пахне снігом та кров'ю...

і секундами—дні...

З ночі:

„Стій!“

щось

од грудей

у-

низ

поповзло

і...

упало...

За селом -- тільки вітер
С і в обличчя -- огні.
вонно, сонно... і коні... Шелестить на дорозі
'яле листя осінне... А де тіні на розі,
хто у тузі й тривозі?..
Блідий вечір
і
очі...

Як безумно і скоро! А вгорі тільки вітер кликоче...

А вгорі -- тільки зорі...
А, гей, далі, де хвилі і лози і коні
на піску золотому смуглява дитина.
Хвиля хвилю невпинно,
хвиля хвилю невпинно
в далену все жене і одна у одній переливно
й задумано тоне.

Гнів мій мріяв калинно,
мріяв калинно...
Де ж ти зараз, мій друже, мій далекий Овсій?..
Пада

листя
тополі
на вузенькі кохано похилені плечі
на волосся,
на очі...

Так поволі, сумирно, байдуже
пада
листя

тополі
у долоні мої.
Де ж ти зараз, мій друже, мій далекий Овсій?..
Ой, згадаю я дні, як бажав я, щоб тільки
приснилась
у вагоні півтемнім мені синьоока, задумана,
мила...
Ой, згадаю я дні, як бажав я, щоб тільки
приснились

біля церкви старої тини і під вітром далекі
могили...
В барабані останній патрон. Росплескалось
холодне волосся...
Не побаче, не прийде ніхто... Але він не
благає, не просить,
Крики: „бий!“ і вже зайвий наган. І гля-
дять невідомі ночі...
А вгорі тільки кров і туман... А вгорі
тільки вітер кликоче...
Із морей, з океанів встають, мають савани
сині і білі,
і проміння під місяцем п'ють їх обличчя засма-
жені милі...
Ерзерум і Малахів курган... жовтий жак
і безодні Цусіми...
й ті, що слали раба на раба, скавучать
і ридають між ними...
Із морей, з океанів встають, мають савани
сині і білі
і проміння далеке п'ють їх обличчя засма-
жені, милі...

Од станції до станції
на бій--
на бій--
на бій--

І мріяв про Констанцію
смуглявий вартовий...

...І приснився мені сон:
неначе дивлюся згори я,
а внизу
рейки загинаються вліво. Веспіє... і сонце
світить напростець.

А біля насипу, недалеко од будки,
на траві
лежу

я

Розстріляний—не розстріляний,
але без шинелі й верхнього зодягу,
тільки сорочка й підштаники на мені.
І ніби сплю я
такий блідий і спокійний, спокійний.
Та тільки, крові ні підо мною ні на мені,
і ранів немає.

А може на спині?..

І так
три
рази.
Од станції до станції
на бій—
на бій—
на бій...
І мріяв про Констанцію
смуглявий вартовий...

І
ось
уже будуюм.

І пахнуть нові огні.
Рука залізна єдина керує,—
то воля до нових повстань, прокласти рейки
в невідоме
і пронизать нові світи, новими зруками, пори-
вами й боями

і крикнуть сонцеві:

„Доволі!
Не світи!

безодні хай під нами і над нами,—
сами ми станем будувать нові сонця
і зоряні системи“.
І в глибині Прийдешнього (там буду жить і я!)
дитина
на небі пальчиком не знайде вже Венери..
З'єднаєм зорі ми веселими дротами
і у повітрі ми збудуєм города,

жахні простори ми, населим городами,
бо шворень світовий—єдиний стяг Труда.
А на чолі, в траві й крові
заплуталось волосся
коханої, забутої і проклятої... Іни..
і шум, і гнів, і моря дальнього прибої..

І.

Григор'їв в спи́ну б'є. Селяни рвуть
дороги.
Старшини ж кажуть нам, що ми за Владу
Рад.
За серце тоскно ссе і сну не йме тривога,
бо пилом моли гхне „добродій“ і
„камрад“.

О, злякані міста, де плями на панелі
гарячим кумачем у вічі п'яно б'ють!..
О, милої платок в ранковому інеї,
й на промокати м'ні нашкрябане: „люблю“.

Під каскою блистять холодні карі зорі
задуманих очей... і плине на щоді
із снігової тьми огонь од семафору..
й здається, що кругом не люди, а мерці.
Зникають і плывуть поволі тіні, тіні..
й не раз лякливий стріл по нервах полосне—,
і станеш, як і всі, покірно на коліна,
бо вирве з тьми огнем товариша шинель
і знов шпурне у тьму... О, вітре
стрілянини!..

твій подих на лиці ще й зараз чую я,
бо ще мені болять позбивані коліна...

І спомини мої на лінії огня.

І ось уже здаєм козацькї багнети.
Яка ж вона смішна кіннота в постолах,
ще й шпори дзеленчать... О, бідні руминешти!
і в цей нещасний край нас доля занесла?!

А там, ще й досі б'ють снаряди по
Бендерах,
і од шрапнелі дим над зірваним мостом...
І смокче кров мою жахна якась химера,
бо допомоги нам уже не дасть ніхто.

II.

О, кінь коханий мій з покірними очима,
за ким, о сірий мій, в'ялить зірниці жаль?..
Без ліку вже зоря над травами чужими
вмирає і встає і в'яне в комишах...

Там за Дністром любов і милая Україна.
Не зникнуть од очей задуманих румун.
Паркани і дроти... А з ночі: „Сину, сину!“..
й огонь сумних очей крізь тумани і тьму...

І згадуються знов бої під Лозовою
і на снігу в крові розстріляний курсант.
І вітер і любов... і в лаві ти зі мною,
мій милий, мій сумний покинутий козак.

„За волю і любов!“ і синіми очима
ти бачила чю розстріляну любов?..

О, як наївно шлик гойдався за плечима
і на шинелі м'ні дівоча перша кров...

Приходили до нас і чемні французи
і кликали „бацьки“ за У.Н.Р. на бій,
давали сала нам і хліба з кукурузи,—
і на Поділлі знов кривавились степи...

І за Дністром уже румунські старшини—,
напудрені ляльки, затягнуті в корсет...

В обличчя шум і гнів Червоної України
і села без кінця, і без кінця: „Вперед!“

III.

Верніться, сни мої, моя далека юність,
прости мене, мій край наївний і святий!..

Зустрів у Кам'янці. Вона вже член ком'юну
і пише до селян захоплені листи.

Як часто над Збручем юнак злотоволосий
без тьми цілував такого ж юнака,
а потім щось важке вгинало верболози
й ковзалась по траві маненькая нога...
О, темні вечори і серця перебої!..

і близько-близько так зелена тьма очей.
Солодкий дух землі і зорі над водою...
і тепло й гаряче щось по ногах тече...

IV.

В квартали і садки слідом брели поляки,
у вітер, ніч і млу напружено ми йшли.
Дунаївці сумні... розбиті гайдамаки,
і потяг під дощем заморений і злий...

Надвечір знов на бій. І ти з очей пропала,
побачив тільки кров на синім галіфе...
І може смерть уже із глибини примчала
і впала на лице холоднее твое...

Та ніколи було молитись і ридати,
за нас в останній раз наплакались

стени.

А десь із-за кущів наведено гармати
і огнений тайфун по лавах радо мчигь.
А з-заду, мов у сні, кубанців ескадрони,—
і за селом в лице глухе й коротке: „Плі!“..
Не одведу очей безумних і червоних
од неспокійних зор далеко од землі...

Не одведу очей... а жилки б'ються

в скроні,

чи в скроні вітер б'є, й шепочеться

гілля...

І ще раз в очі: „Плі!“.. і десь іржали

коні

в жахливій глибині... і падала земля...

V.

Одеса і шпиталь... французи... й знов погони.
І над лицем не раз схилявся важко тиф
і дихать не давав... А десь бої... червоні...
і може серед них із зіркою і ти?...

І од рушниці знов кохані мерзнуть пальці,
а рядом молодий і ніжний военком...

Сьогодні прочитав, як брали у версальці
таких же, як і я, і кидали в огонь...

І ніби вчора ми—обдурені селяни
за золото свою розстрілювали даль...

І знову ти лежиш обльована і п'яна,
й над іменем твоїм Петлюра і Версаль...

І сняться все мені криваві ешелони,
тифозні мертвяки... й радянський сьомий
полк,

де блискавка згори ударила в вагоні
і впав аероплан з одірваним крилом...

Вся юність і любов — порожній перони
і в голосах вітрів гарматні огні...

А може в ніч ясну в півтемному вагоні
вся юність і любов приснилися мені?...

VI.

Старий і шумний парк. Колись панський маєток.
Селяни, і для них попівськеє кіно.

З дівчатами в кущах веселі інсургенти,
бо в жилах запашне червінькове вино...

На ґанку, весь огонь, смуглявий агітатор
і в'ялить і пече синявою очей.

А кучері ясні, мов золоті свічада
щось будять у мені неясне і смутне...

А потім підійшов: „Це ви, товариш Віра?“
і знову, як тоді, в безодню тьму, земля...

О, голос молодий, ясний, наївний, ширий,
як радісно він звав мене на інший шлях!

Здається, молодик із гостряка мечети
піднявся і пливе в зеленій глибині...

А скоро зразу вниз ми у хитливій клеті,
і знову затримтять од лампочок огні,
і кайло задзвенить... Під землю, міліони,
ми підем на новий шахтюрський Перекоп..
І радісно вгорі ясні палають ґрона,
а вже до моря ми, вниз по шосе, бігом...

XI.

Ц.К. і УКРУВУЗ,—і ми уже курсанти.
На муштру кожний день. Червоні юнаки.
І знов осінню даль пече кривавим бантом
і радісно ірже мій важкогровий кінь.

Сьогодні спокій п'ю. У вітра змерзли
пальці,—

за коміром мені нахабно не свистить.
О, як кохані м'ні цей дим далеких станцій,
терпкий шаблюки блиск і синьоока ти!..

Крим, р. 1923.

З М І С Т.

Хто розуміє	3
На снігу	5
Маки	8
Смуглявий і стрункий	10
Де я живу	11
І все, куди не йду	12
Одзвонила давно Революція	13
Не біля стінки я	14
Уже зоря золоторога	15
Мицай, проклята ніч	16
Так ніхто не кохав	17
Од вечірнього	18
Сняться мені сшелони і далі	19
Голову розбив я об камішня неба	20
До брами	21
Гей, спокійно і синьо над садом	—
Ластівки на сонці	22
Як сонце до істоти гріє	23
На шматки порізав свою душу	24
Магнолії лімонний дух	25
Степ	26
Малиновий платок	27
Сьогодні на морі безоднів немає	28
Тумани наступають із моря	29
У плаці	30
Губи в губи	32

П О Е М И

Золотий ведмедик	33
Осінь зорі	38
Пролог до невідомої поеми	43
Оксана	46
1871 рік	58
Ві-Ра	65

ХАРКІВСЬКИЙ
літературний музей
Вст. № 20927 № КА-3005

ХАРКІВСЬКИЙ
літературний музей
Вст. № 20927 Інв. № КА-3005

